

Utbildningsutvärdering med extern bedömning
vid Göteborgs universitet

**Bedömarutlåtande för huvudområdena japanska och
kinesiska vid Humanistiska fakulteten**
2023-04-01

Dnr: V 2017/667

Kort bakgrund

Bedömargruppen (se nedan) har haft i uppdrag att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling utvärdera huvudområdena japanska och kinesiska vid Humanistiska fakulteten.

Den 2:a februari 2023 genomfördes ett upptaktsmöte på Zoom där Erika Alm, vicedekan för utbildning vid Humanistiska fakulteten, Kaj Johansson, utbildningsledare, Humanistiska fakultetskansliet, Petra Platen, viceprefekt, Institutionen för språk och litteraturer (SPL), samt Mikael Johansson, studierektor för kinesiska och japanska, gav information om GU:s organisation, Institutionen för språk och litteraturer och de berörda huvudområdenas plats inom denna, samt utvärderingens roll och upplägg. En avstämning gjordes också av det underlag som lämnats av fakulteten inför granskningen och en tidslinje bestämdes med datum för platsbesök, rapportinlämning, och slutmöte. Ett schema för platsbesöket diskuterades också. Inför upptaktsmötet lämnade fakulteten och institutionen ett antal dokument till bedömargruppen (bilaga 1). Platsbesöket genomfördes den 13:e mars 2023 (program för platsbesök, se bilaga 2).

Bedömargruppen har därefter med utgångspunkt i underlaget och platsbesöksintervjuerna och diskussioner inom gruppen gemensamt utarbetat sitt bedömarutlåtande.

Följande personer har ingått i bedömargruppen

- Herbert Jonsson, docent, Högskolan Dalarna (ordf)
- Marina Svensson, professor, Lunds universitet

Utbildningens främsta styrkor och svagheter samt bedömargruppens reflektioner och rekommendationer

Huvudområdena japanska och kinesiska utgör två av elva andra huvudområden vid Institutionen för språk och litteraturer, Humanistiska fakulteten. Utbildningen inom japanska och kinesiska omfattar kurser på både grund och avancerad nivå. 2015 blev kinesiska huvudområde med rätt att utfärda kandidatexamen, och idag kan studenterna läsa sex terminer i progression. Båda ämnena erbjuder 150 hp inom huvudområdet, dvs progressionen, men i kinesiska kan studenterna välja att läsa andra kurser som också ges som valbara kurser omfattande 30 hp medan i japanska de resterande 30 hp nödvändiga för examen måste läsas inom ett annat ämne, eller bland det fåtal kurser som ligger utanför progressionen. I kinesiska erbjuds också fem kurser på avancerad nivå som kan ingå i institutionens gemensamma magister- och masterprogram Språk och interkulturell kommunikation (SIK), medan japanska erbjuder tre kurser på avancerad nivå. Inget av ämnena har idag något egen magister- eller masterprogram. De båda ämnena erbjuder också enstaka fristående kurser som är mycket populära.

Under kalenderåret 2023 hade ämnet japanska ett uppdrag på 117 hst och kinesiska 75 hst. I stort uppfyller de båda ämnena sina uppdrag.

Vi finner att kurserna, lärandemålen och undervisningen uppfyller kraven för högskoleförordningens examensmål. Denna utvärdering fokuserar främst på grundutbildningen, då inget av huvudområdena har ett eget magister- eller mastersprogram. Eftersom japanska för närvarande inte bedriver någon forskarutbildning och kinesiska började sin under hösten 2022 diskuteras inte heller forskarutbildningen.

Medan det har skett en expansion inom huvudområdet kinesiska avseende både antalet kurser och anställda då två lektorer anställdes 2013 och ytterligare en universitetslektor 2017, och där alla tre lektorerna idag också är docenter, har utvecklingen i japanska gott i motsatt riktning. Japanska hade tidigare två professorer, en med fokus på japans litteratur sedan 1996 och en med språkvetenskaplig inriktning sedan 2006, medan sedan dessa professorer gick i pension har ämnet idag ingen senior forskare. Lärarteamet i japanska består nu av fyra personer, tre som är universitetslektorer och en som är adjunkt, medan lärarteamet i kinesiska består av fyra personer, tre som är docenter och en som är adjunkt på 20%. Vi konstaterar att alla lärare har stor kompetens inom sina områden och har högskolepedagogisk utbildning och lång erfarenhet som lärare. Alla lektorerna är dessutom aktiva forskare.

Vi noterar att pandemin har inneburit utmaningar både för studenter och lärare men att man klarat dessa bra och även kunnat utveckla nya kompetenser inom det digitala lärandet. Tyvärr har pandemin också inneburit att studenterna under dessa år inte kunnat studera i Japan och Kina. Utlandsstudier utgör en viktig del i ämnen som japanska och kinesiska som för de flesta studenter är nybörjarspråk men vi noterar att Göteborgs universitet jobbar aktivt med utbytesavtal.

1. De faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

De båda huvudområdena erbjuder väl genomtänkta utbildningar med tydlig progression som ger studenterna en god praktisk färdighet i de respektive språken och en tillräcklig förmåga att arbeta med vetenskapliga texter, samt en teoretisk grund tillräcklig för att nå

examensmålen. På de första terminerna i progressionen fokuserar kurserna på språkfärdighet, men redan från den tredje terminen finns betydande inslag av mer teoretiskt innehåll. Inom kurserna uppnås också progression genom att studenterna får jobba med olika inlämningsuppgifter under kursens gång och får feedback innan sluttentan. Att även autentiskt textmaterial används i undervisningen garanterar att studenterna uppnår en förmåga att arbeta med originaltexter, vilket är avgörande för ämneskompetensen och kvaliteten på examensarbetena. Inom de båda huvudområdena uppvisar man en medvetenhet om att de teman studenterna väljer för examensarbetena ska vara inom lärarnas kompetensområden och därmed möjliga att handleda. Kinesiskan ger dock studenterna en något större frihet i ämnesvalet, då man menar att examensarbeten kan bedömas även utifrån generella kriterier. Inom japanskan finns en begränsning av ämnesvalet för examensarbeten, vilka alla måste vara inom lingvistik, och detta ger en möjlighet att ge studenterna en viss teoretisk och metodologisk grund för examensarbetet redan i kurser på lägre nivå.

De bifogade examensarbetena visa på en mycket god, och i vissa fall acceptabel, akademisk färdighet hos de examinerade studenterna. Om dessa motsvarar högskoleförordningens examensmål blir alltid en tolkningsfråga, men även de svagare arbetena kan bedömas som att de uppfyller målen. Ett exempel är dock värt att ta upp här. I ett examensarbete i kinesiska (vilket arbete det gäller har kommunicerats till ämnet), vilket är en översättningsstudie, är det tydligt att detta arbete skulle ha givits en bättre struktur om författaren hade dragit nytta av relevanta termer och begrepp som används inom översättningsvetenskap. Svagheten i metod kompenseras i någon mån av en fylligare ämneskunskap av det analyserade materialet, och detta är något som återkommer i flera av de svagare arbetena (inom de båda huvudområdena). Man kan tänka sig att en introduktion till grundläggande översättningsvetenskap tillgänglig på en lägre nivå i progressionen här skulle ha varit till hjälp. Även om detta bara är ett exempel kan det vara en indikation på att man bör överväga att begränsa examensarbetenas ämnesval till det som ligger närmare handledarnas ämnesinriktningar. I det här specifika fallet kan man också framhålla att kompetens inom översättningsvetenskap exempelvis finns inom det japanska ämnet, varför ett samarbete över ämnesgränserna kunde vara ett alternativ om man vill tillåta bredare ämnesval. Ett annat sätt att förbereda studenterna bättre inför examensarbetet kunde vara att i någon kurs på lägre nivå ge dem en möjlighet att fördjupa sig i det område de sedan väljer för examensarbetet. Vid platsbesöket hade flera av lärarna tankar om att ge studenter denna möjlighet, och vi rekommenderar att man överväger en sådan förstärkning av progressionen mot examensarbetet. Idag finns också ett litet antal fristående kurser utanför progressionen och några av dessa kunde ha en potential att ge en fördjupning inom ett visst forskningsområde. Man kunde exempelvis ha krav på att studenterna har läst kurser inom ett visst område för att de ska få välja detta för sitt examensarbete. Eftersom betygskriterierna för examensarbeten är gemensamma för hela institutionen kunde det också vara möjligt för de båda ämnena att samarbeta kring just examensarbetet med en gemensam kurs med fokus på akademiskt skrivande och källkritik, och där studenterna också får läsa och ge kommentarer på varandras uppsatser. Detta för att hushålla med lärarresurserna då det i de båda ämnena de flesta år är så få studenter som skriver examensarbeten. Sådant samarbete finns också redan inom SIK.

2. Undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Inom de båda huvudområdena uppvisar lärarna ett stort engagemang för undervisningen. Det är tydligt att man använder de begränsade resurser man har för att skapa meningsfulla aktiviteter. Studenterna var i huvudsak positiva till undervisningens utformning och

framhöll att det var lätt att kontakta lärarna och få återkoppling även på sådant som ligger utanför kurserna.

Användningen av Canvas skiljer sig markant mellan de två huvudområdena. Inom kinesiskan utnyttjar man Canvas fullt ut i alla kurser. Inspelade föreläsningar, länkar till audiovisuellt material, kurstexter, övningsuppgifter och liknande finns tillgängligt och hjälper att frigöra seminarietid för mer interaktion med studenterna. Det är en hel del material som utvecklats under pandemiåren och återanvänds även nu när man till största delen har gått tillbaka till campusundervisning.

Inom japanskan används Canvas i första hand i de kurser som ges online. I övriga kurser, i synnerhet på högre nivåer, är användningen mer begränsad och det fanns exempel i de kurser vi hade tillgång till att kursrummet på Canvas var i det närmaste tomt. Vid undervisning på campus kan behovet av en lärplattform vara begränsat. Samtidigt fungerar en sådan plattform, om den används mer aktivt, som ett stöd för studenterna och kan ge regelbundenhet till deras studier. Vi rekommenderar därför ett mer aktivt användande av Canvas. Kanske bör man, inom huvudområdet, komma överens om en standard för hur man utnyttjar lärplattformens möjligheter, så att det inte blir alltför stora skillnader mellan de olika kurserna.

Studenterna inom de båda huvudområdena upplevde det som litet märkligt att man hade mycket få uppgifter i vilka man skrev skrivtecknen för hand. Det resulterade i passiv kunskap om skriftspråket. Man känner igen tecknen och kan läsa dem, men man kan inte skriva dem själv. En student från japanskan nämnde också att vissa av skrivövningarna saknade ett sammanhang, och att man snabbt glömde de tecken man lärt sig utan ett sådant.

En skillnad mellan de japanska och kinesiska huvudområdena, vilken framhölls av studenterna, var hur den muntliga språkfärdigheten behandlades i undervisningen. Inom japanska fick muntliga aktiviteter på japanska ett större utrymme på de senare terminerna, då man undervisar i mindre grupper. Inom kinesiska däremot var muntliga aktiviteter mer framträdande på de första terminerna, för att senare nästan helt försvinna på senare terminer där arbete med skriftspråket dominerade. Vi noterade också att i några av kursplanerna för kinesiskans textkurser undervisningspråket definierades som svenska. I mötet med lärarna i kinesiska nämndes dock att även i textkurserna diskuteras texterna på kinesiska, varför en viss diskrepans tycks finnas mellan kursplanerna och praxis.

Vår rekommendation här är att man inom japanskan överväger fler muntliga aktiviteter på de första terminerna. Även om man undervisar i grupper på upp till 50 studenter kan man, med olika gruppaktiviteter, ge studenterna möjlighet att arbeta mer aktivt med den muntliga färdigheten. Vidare rekommenderar vi att man inom kinesiskan utnyttjar studenternas högre språkförmåga på de senare terminerna till olika former av muntlig interaktion.

3. Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

De båda huvudområdena har integrerat lärarnas forskningsområden väl i sina kurser. Detta visar sig i att profileringen inom japanska och kinesiska skiljer sig åt. Inom japanska har man en tydlig inriktning mot lingvistik och aktiviteterna inom huvudområdet täcker ett flertal områden som rollspråk, grammatik och översättning. Lärarnas kompetens tas också tillvara i handledningen av uppsatser och i utformningen av språkundervisningen. Inom kinesiska har man en inriktning mot litteratur och kulturstudier, med vissa kopplingar till

sociologi. Klassisk litteratur, propaganda och film tas upp i olika kurser, där lärarnas kompetenser spelar en viktig roll. Vi upplever att huvudområdena här har gjort en relevant prioritering. Japanologi och sinologi innehåller visserligen många andra inriktningar, men det är omöjligt att på ett enda lärosäte täcka alla dessa och man bör prioritera att utnyttja lärarnas kompetenser fullt ut. Trots olikheterna mellan huvudområdena på denna punkt var studenterna positiva till inriktningarna inom de respektive språken.

4. Lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig och högskolepedagogisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

I de båda huvudområdena har man med god marginal den kompetens som behövs för att bedriva verksamheten på grund- och avancerad nivå. För att undervisa på avancerad nivå krävs inte docentkompetens, men däremot för att examinera. Det löses genom att docenter i kinesiska examinerar även inom japanska på avancerad nivå, eller genom att disputerade lärare i japanska terminsvis ansöker om och beviljas dispens. Kinesiskan, med tre seniora forskare, har även nödvändig kompetens för att bedriva forskarutbildning, vilket man också gör. Japanskan hade tidigare två professorer, vilka har gått i pension, och då ingen av de disputerade lärarna är docenter, har man i dagsläget inte nödvändig kompetens att bedriva utbildning på forskarnivå. Då man har rättigheterna att bedriva forskarutbildning, bör det vara en viktig prioritet för ämnet att uppnå nödvändig kompetens för denna inom lärarlaget. Återväxten inom japanska är mycket liten, även nationellt, och eftersom få möjligheter ges till utbildning på forskarnivå inom ämnesområdet har Göteborgs universitet en viktig roll för att trygga framtida kompetens inom ämnet.

Statistik över antalet registrerade studenter visar att japanskan har ett gott studentunderlag på alla nivåer inom progressionen. Man har också många sökande till de fristående kurserna, där man också har ett antal reserver. Att man i övrigt antar samtliga behöriga sökande innebär att man potentiellt är sårbar för förändringar i söktrycket. De fristående kurserna kan här spela en roll för att ge en större ekonomisk stabilitet.

Inom japanskan har man under flera år haft övertalighet, vilket har lett till att en adjunkt nyligen sagts upp. Man har nu en personalstyrka som motsvarar studentantalet, men har också behövt anpassa sitt arbetssätt till en situation med färre tillgängliga lärartimmar. Vårt intryck är att man ännu inte helt har genomfört denna anpassning och ett behov finns att analysera befintliga resurser och hur de ska användas för att undvika obetalt övertidsarbete, eller att tid för forskning används till undervisning och administration.

Kinesiskan har ett gott studentunderlag på de två första terminerna i kurserna som ingår i progressionen. Även de fristående kurserna har många sökande, och likt japanskan har man här ett antal reserver. Från den tredje terminen är antalet registrerade studenter dock mycket litet, vilket innebär att ett flertal kurser på högre nivåer inte bär sig. Resurser måste då tas från de första två terminerna och de fristående kurserna. Det finns också en risk att arbetsbelastningen på lärare ökar när man har ett antal kurser som är underfinansierade. Vi rekommenderar att man inom det kinesiska ämnet analyserar orsakerna till att studentantalet minskar från den tredje terminen och utarbetar en strategi för att få fler studenter att fortsätta till de högre nivåerna. I det kinesiska ämnets självreflexion nämndes att man funderar på att utveckla en egen utbildning på avancerad nivå. Med tanke på hur studentunderlaget ser ut idag är det dock kanske bättre att vänta med dessa planer. Underfinansierade kurser har en tendens att inkräkta på lärarnas fritid/forskningstid, vilket inte gagnar arbetsmiljön. Vi rekommenderar även att man utvecklar ett närmare samarbete med andra lärosäten i Sverige, speciellt på avancerad

nivå, då båda ämnena har ett väldigt litet studentunderlag på denna nivå och själva inte kan erbjuda så många kurser, vilket också kännetecknar situationen vid andra lärosäten.

Rent generellt upplevde vi att det finns en viss oklarhet i hur kurser tilldelas resurser och hur lärarna ska planera sitt arbete utifrån detta. Vårt intryck är att institutionsledningen arbetar aktivt för att förbättra denna situation, något som vi rekommenderar att man fortsätter med. Detta är en problematik som man delar med de flesta andra lärosäten, och det saknas enkla lösningar, men det är välkommet att man uppmärksammar denna och strävar efter bättre arbetssätt.

Vi noterar att ledningen ger universitetslektorer möjlighet att meritera sig och erhålla docentkompetens genom t.ex. extra forskartid och att adjunkter har möjlighet att bli nominerade som excellenta lärare. Om japanska skall kunna återuppta sin forskarutbildning krävs att åtminstone någon av lektorerna erhåller docentkompetens. För båda ämnena vore det också önskvärt att de får professorer för att kunna vidareutveckla och stärka forskarutbildningen och den framtida kompetensen inom ämnena även nationellt.

5. Utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Den bredd och det djup som ges i de båda huvudområdena uppfyller väl de behov på interkulturell kompetens som finns i dagens internationella samhälle. Både japanska och kinesiska är idag språk som har stor relevans på en rad områden, från kulturyttringar till säkerhetspolitik. Studenterna har olika intressen och syften med sina studier men för att synliggöra olika karriärmöjligheter kan det vara önskvärt att utveckla alumniverksamheten samt också bjuda in tidigare alumner till olika seminarier och karriärdagar.

6. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Kursvärderingar genomförs efter alla kurser och dessa diskuteras inom lärarlaget. Det förekommer också informella diskussioner med studenter om upplägget på vissa kursmoment. Svarsfrekvensen på kursvärderingarna är dock mycket låg. Det finns en studentrepresentant i Institutionsrådet som även sitter med i BUGA, som bereder frågor om utbildning. Någon studentrepresentation för de båda ämnena finns dock inte. Ett förslag från de intervjuade studenterna var att man också skulle bjuda in till kurslag för att diskutera kursernas upplägg.

7. En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger

Eftersom man under och efter pandemin har gått från online-undervisning till campus- och ibland hybridundervisning finns det olika synpunkter på lärmiljön. Vissa studenter föredrar campusundervisning och har sökt sig till Göteborgs universitet av detta skäl. Andra har lockats av att kurserna var online under pandemin. Hybridundervisning kan ge en lärmiljö för studenter med olika önskemål. Samtidigt är det värdefullt att man har en aktiv lärmiljö på campus om det finns studentunderlag för detta, i synnerhet eftersom allt fler lärosäten flyttar sina utbildningar online.

På det hela taget verkar studie- och lärmiljön vara ändamålsenlig. En lärare i kinesiska nämnde dock att man ibland, vid hybridundervisning, blir bokad i olämpliga lokaler, vilket skulle kunna undvikas genom en inventering av utbudet av lokaler så att man bättre vet vilka som kan bokas för vilket ändamål. Studenterna nämnde också att den digitala kompetensen hos lärare inte alltid var den bästa och att undervisningstid ibland kunde gå förlorad på grund av tekniska problem. Det kan alltså finnas ett behov av att mer aktivt

arbeta med att förbättra den digitala kompetensen hos lärarna, inte minst med tanke på att alltmer undervisning i framtiden, av ekonomiska skäl, kan komma att läggas online.

Inom ämnet japanska anordnas sedan tidigare en s.k. välkomstfest för nya studenter dit även gamla studenter och japanska utbytesstudenter inbjuds. Detta och studenternas egna initiativ skapar också en viktigt social samvaro mellan studenterna på olika nivåer. Även kinesiska har börjat anordna olika mingel som främjar studie- och lärmiljön.

Tyvärr har pandemin inneburit att studenterna under flera år inte kunnat studera i Japan eller Kina vilket negativt påverkat deras lärmiljö. Utlandsstudier är speciellt viktiga i ämnen som japanska och kinesiska som för de flesta studenter är nybörjarspråk. Det verkar dock finnas goda möjligheter för de studenter som vill använda sig av Göteborgs utbytesavtal för studier utomlands.

8. Kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Vi upplevde generellt att man inom de båda huvudområdena befinner sig i en aktiv utvecklingsprocess. Man har ett stort medvetande om sin situation och har en levande diskussion om hur problem ska hanteras. Detta diskuteras både i de mer formella organen som ämneskollegiet och mer informellt bland lärarna. Det faktum att lärarna i t.ex. kinesiska också ibland byter kurser med varandra skapar goda förutsättningar för en dialog kring utbildningen.

9. Övriga synpunkter från bedömargruppen

Institutionens organisation och ledning förfaller ändamålsenlig och välfungerade. Även om institutionen är stor verkar kommunikation fungera bra och mindre ämnen som kinesiska och japanska kan också dra fördelar av den större miljö som skapats. Utan det gemensamma SIK programmet hade studenter i japanska och kinesiska t.ex. inte kunnat erhålla en magister- eller masterexamen. Institutionens ledning tar också en aktiv roll och skapar förutsättningar för lektorernas meriteringar.

Japanska

Innehåll

1. Ämnet japanska i Göteborg	4
2. Tidigare utvärderingar	4
3. Kursöversikt.....	5
4. Kurser i progression.....	5
5. Kurser utanför progressionen	7
6. Kurser och handledning på avancerad nivå	7
7. Utbytesstudier	8
8. Vetenskaplig grund i utbildningen	9
9. Tankar kring fortsatt kursutveckling	11
10. Studentantal, söktryck och prestationsgrad	12
11. Bemanning	12
12. Ytterligare information och material	13
13. Utbildningsrelaterade dokument.....	14

Kinesiska

Innehåll

1. Bakgrund och historia	3
2. Ämnets utveckling de senaste tio åren	3
3. Tidigare utvärderingar	4
4. Kurser i progression	4
5. Studentantal, söktryck och prestationsgrad	7
6. Internationella samarbeten	7
7. Bemanning	8
8. Ytterligare information och material.....	8
9. Utbildningsrelaterade dokument	8

Utvärdering av huvudområdena japanska och kinesiska vid Humanistiska fakulteten,
Göteborgs universitet

Platsbesök på Humanisten 13:e mars

Schema

09.00 Administratör, studierektorer, studievägledare, och programledning.

10.30 Lärare kinesiska: de tre universitetslektorena

11.30 Lärare japanska: de tre universitetslektorena samt adjunkten.

12.30 Lunch

13.30 Studenter: två studenter från kinesiska och fyra studenter från japanska.

15.00 Bedömggruppen sammanfattar dagen

16.00 Återföring till prefekt och proprefekt

17.00 Bedömggruppen planerar arbetet med rapporten